

L'EMIGRACIÓ BALEAR

a finals del segle XIX i principis del segle XX

BIBLIOTECA DE CORT

INTRODUCCIÓ:

L'emigració de nombrosos habitants de les Balears cap a Algèria, França i Amèrica Llatina constitueix un dels fets més importants de la nostra història contemporània pel volum de gent desplaçada i per les conseqüències demogràfiques, socials, culturals i econòmiques que va generar.

Els motius de la primera onada migratòria, a finals del segle XIX i principis del XX, bàsicament foren econòmics; molta de gent es va veure forçada a partir, sobretot a Amèrica del Sud, però també a Algèria o França a causa de la fam. Aquest fet constrata amb la Mallorca del boom turístic i la riquesa generada per aquest sector a partir dels anys 60 del segle XX. Per altra banda, després de la Guerra Civil, molts d'illencs hagueren de partir de les Illes Balears per les seves idees i s'exiliaren sobretot a França o a països com Mèxic o Argentina.

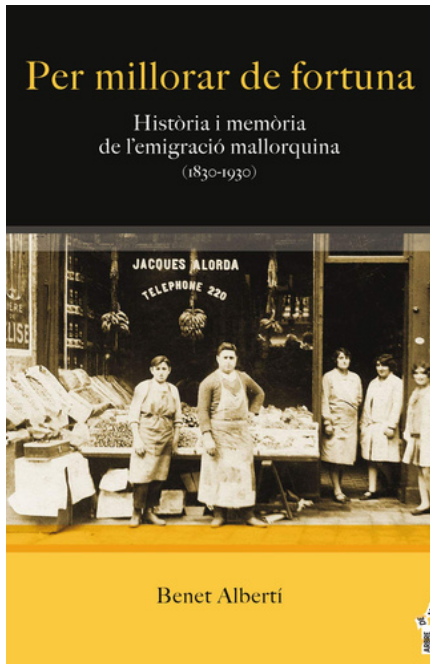
Per aquest motiu les publicacions sobre la història de l'emigració balear són abundants. Comptam amb estudis més generals, però també amb monografies sobre indrets de destinació o estudis sobre algunes localitats de les Illes Balears. A més, comptam amb autors experts en la temàtica com Joan Buades, Sebastià Serra, Antoni Marimon o Benet Albertí, entre d'altres, els quals ens ofereixen uns estudis sobre l'emigració balear des de final del segle XIX fins al primer terç del segle XX. També tenim estudis sobre l'exili polític balear, entre els quals destaquen els treballs de David Ginard, Manel Santana, Josep Portella o Artur Parrón.

Per altra banda, ja que es tracta d'un capítol important de la història contemporània hem incorporat la literatura que ha generat aquest fenomen a les Illes Balears.

Hem volgut elaborar aquesta guia en un dia especial com és el 20 de Juny, Dia Internacional dels Refugiats. Encara que l'emigració dels nostres avantpassats no té res a veure amb l'actual crisi dels refugiats, és important veure com, si bé avui en dia som un país receptor, fa més de cent anys mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterers es varen veure obligats a migrar per a millorar de fortuna, ateses les males condicions de vida, la falta de feina i la misèria.

Disponibles a Biblioteca de Cort

ASSAIG I HISTÒRIA

ALBERTÍ, Benet

Per millorar de fortuna: història i memòria de l'emigració mallorquina (1830-1930)

Palma, Documenta Balear, 2020

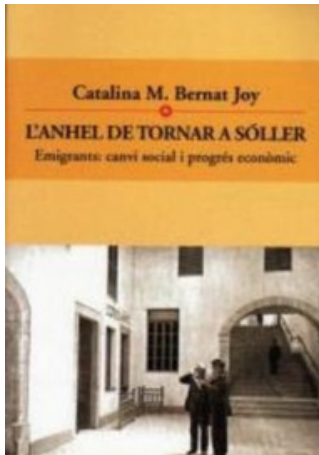
L'emigració dels mallorquins, abans de l'arribada del turisme de masses, constitueix un dels processos socials més rellevants del passat recent a Mallorca. Països com Argentina, Cuba, Puerto Rico, Uruguai, Xile o Mèxic foren destinacions habituals entre els emigrants mallorquins a la recerca d'un futur millor, encara que França i Algèria també foren destinacions importants.

ALENYAR, Miquel; BENNÀSSAR, Bartomeu; CANDEL, Francisco [et al.]
Les migracions

Palma, Ajuntament de Palma, 1989

Recull d'onze articles, del qual destacam el de Sebastià Serra, "L'emigració mallorquina: una perspectiva històrica". Com hi afirma, l'emigració és un dels trets fonamentals de la nostra història. Des del segle XVIII fins als anys 70 del present, el corrent migratori del poble mallorquí ha tingut gran transcendència.

BERNAT JOY, Catalina M.

L'anhel de tornar a Sóller. Emigrants: canvi social i progrés econòmic

Pollença, El Gall Editor, 1999

La decisió d'emigrar, lligada a la coneixença del mercat comercial, feu que els sollerics decidissin abandonar l'illa tenint l'oportunitat de reviscolar econòmicament. Es trià entre un ample ventall de punts de destinació. Viatjaren cap a Amèrica, el nord d'Àfrica i Europa. Durant els inicis del segle XX Sóller visqué tot un canvi com a conseqüència de l'arribada dels primers beneficis exteriors.

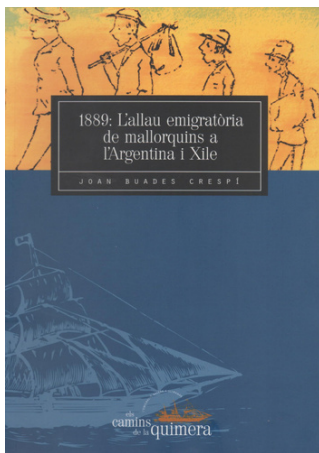

BOSCH, Fernando; BUADES, Joan; FLORIT, Hugo [et al.]

La Menorquina. Cien años de vida asociativa en Córdoba (1908-2008)

Palma, Conselleria de Presidència, 2008

La primera entitat associativa fundada a Amèrica per menorquins va ser La Protectora Menorquina. Fou creada per un col·lectiu originari de Ciutadella establert, des de finals del segle XIX, a la ciutat argentina de Córdoba. La dita entitat era sobretot una societat de socors mutu i també va crear escoles de teatre i dansa.

BUADES CRESPI, Joan

1889: L'allau emigratòria de mallorquins a l'Argentina i Xile

Palma, Conselleria de Presidència, 2002

Aquesta investigació pretén donar a conèixer un moviment emigratori d'escassa durada, però d'una intensitat devastadora, que va sacsejar la ruralia de la major de les illes de l'arxipèlag balear. Mallorca patia les conseqüències d'una crisi agrària, que va ser aprofitada pels ganxos per a enlluernar un col·lectiu prou significatiu dels seus habitants, amb la imatge d'una quimera llunyana que resoldria els seus problemes de subsistència.

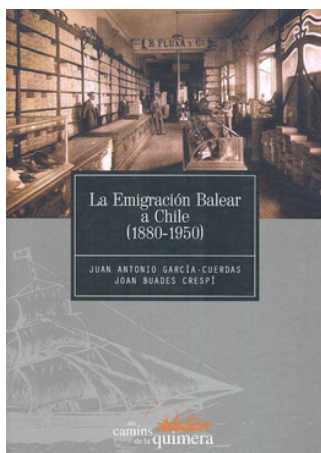
BUADES CRESPI, Joan
L'emigració balear a Ultramar (1830-1960)
Palma, Documenta Balear, 2009

Durant els segles XIX i XX, un considerable nombre d'habitants de les Illes Balears, empesos per la necessitat, emigraren cap a l'Amèrica Llatina, Algèria i França, amb el desig de "fer les Amèriques". Aquest llibre pretén oferir una síntesi de la història del moviment migratori illenc entre 1830 i 1960, centrant-se en les seves etapes, les causes que l'originaren, els assentaments en els principals països receptors i els resultats de l'experiència migratòria.

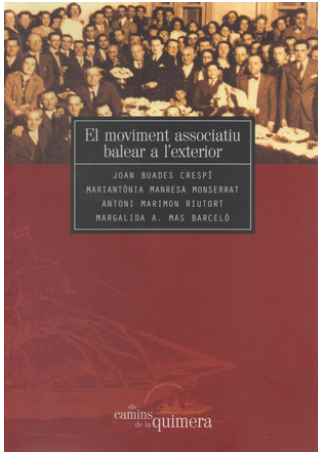
BUADES CRESPI, Joan
Emigrants illencs al Río de la Plata: (La vida associativa a Buenos Aires i Montevideo)
Palma, Govern Balear, 1995

Buenos Aires i Montevideo, separades només pel mític Río de la Plata, eren paratges exòtics i llunyans; el desig dels homes i de les poques i arriscades dones que un bon dia ho deixaren tot per a arribar a una terra de la qual ho desconeixien també tot. La gran majoria quedà per a sempre a terra estranya.

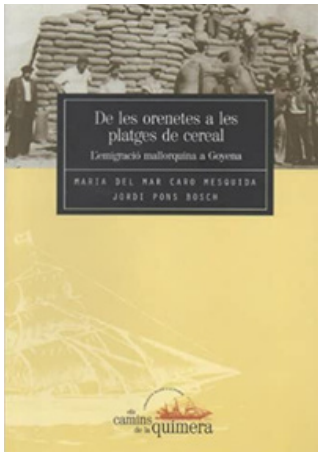
BUADES CRESPI, Joan; GARCÍA-CUERDAS SÁNCHEZ-LOLLANO, Antonio
La emigración balear a Chile (1880-1950)
Palma, Govern de les Illes Balears, 2011

Explica com, a pesar de la distància entre l'espai receptor i el de procedència, uns mil cent emigrants balears decidiren partir cap a Xile i utilitzaren dues rutes, la marítima i la terrestre. De tots els països receptors de col·lectius illencs, Xile és el més llunyà i el de més difícil accés.

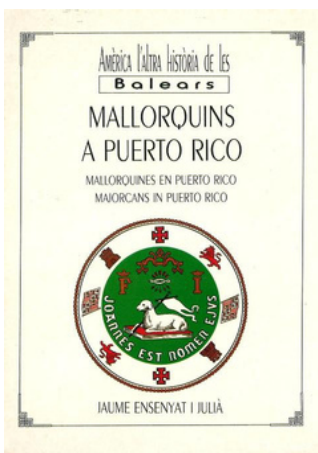
BUADES, Joan; MANRESA, Maria Antònia; MARIMON, Antoni [et al.]
El moviment associatiu balear a l'exterior
Palma, Conselleria de Presidència, 2001

Mostra la història de diferents entitats associatives fundades pels emigrants balears en alguns dels indrets on s'establiren. Les primeres associacions de balears sorgiren ja durant el primer terç del segle XIX, coincidint amb les primeres grans onades. La vida social esdevenia així una necessitat, un referent obligat i una plataforma que possibilitava recrear un àmbit en el qual es protegien els valors antropològics i culturals de la terra d'origen.

CARO MESQUIDA, Maria del Mar; PONS BOSCH, Jordi
De les orenetes a les platges de cereal. L'emigració mallorquina a Goyena
Palma, Conselleria de Presidència, 2002

El principal tret de Goyena, en el moment de la seva fundació, fou que l'havien creada mallorquins i que hi residia alhora un alt percentatge d'aquests. Ells, que fundaren la comunitat de Goyena, són exemples clars dels fluxos massius d'emigrants mallorquins a Argentina abans de 1900.

ENSENYAT JULIÀ, Jaume
Mallorquins a Puerto Rico
Palma, Comissió de les Illes Balears per a la Commemoració del Vè Centenari del Descobriment d'Amèrica, 1992

L'emigració dels mallorquins a Puerto Rico durant el segle XIX revesteix unes característiques especials. Mentre que la presència de menorquins i eivissencs és escassa, l'abundant dels mallorquins destaca dins la vida econòmica, social i política de l'illa durant una centúria. Avui en dia hi són presents encara els llinatges mallorquins i es troben entre els professionals, els comerciants i els agricultors o hisendats.

ESTADES ENSEÑAT, Joan; QUETGLAS CIFRE, Antoni

L'emigració sollerica (1836-1936)

Palma, Promomallorca, 2009

L'obra tracta d'establir les causes que forçaren l'emigració dels habitants de Sóller, la seva distribució i el nombre de persones que partiren, sobretot, al Carib, Amèrica del Sud i Central, però també a França i Alger, i en un període de temps que va de principis del segle XIX a la primera meitat del segle XX. Per altra banda, els autors destaquen que l'emigració ha estat cabdal per al desenvolupament social, econòmic i cultural de la localitat.

DE LA MEMORIA, UN VIAJE A LA ILUSIÓN
Juan Estrades Pons

ESTRADES PONS, Juan

De la memoria, un viaje a la ilusión

Palma, Conselleria de Presidència, 2008

Es tracta d'un treball de memòria oral sobre els emigrants mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterers que varen emigrar a Amèrica del Sud, al Río de la Plata. S'hi pot trobar informació sobre els primers balears coneguts i registrats a Uruguai, exemples concrets de l'emigració de valldemossins o el moviment associatiu balear a Uruguai. A més, podem llegir-hi un bon grapat d'entrevistes.

L'exili republicà: política i cultura

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

L'exili republicà: Política i cultura. Actes de les Jornades d'Estudi celebrades al Centre Cultural la Misericòrdia. Palma, 18-20 de novembre de 2009

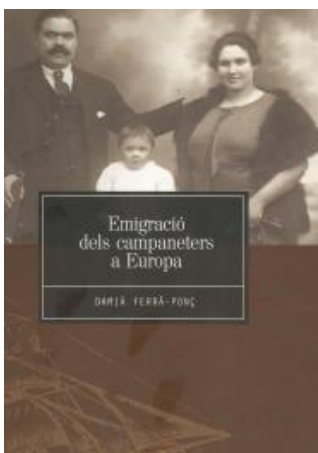
Mallorca, Consell Insular, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2011

Aquest volum reuneix els textos de les ponències, les comunicacions i les intervencions a les taules rodones corresponents a les jornades "L'exili republicà: política i cultura" que tingueren lloc a Palma el 2009. En total, hi trobam 15 articles que ens permeten veure l'impacte polític, social i cultural de l'emigració dels derrotats de la Guerra Civil de 1936-1939.

FERRÀ MARTORELL, Miquel **Sollerics arreu del món. Imatges d'ahir** **Palma, Miquel Font editor, 1992**

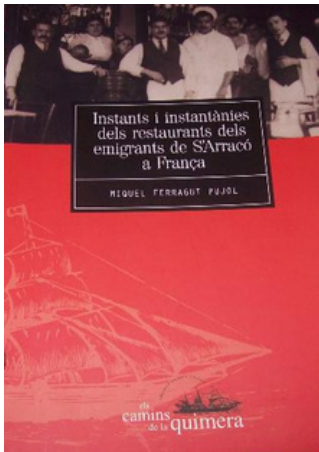
El lector podrà prendre contacte visual amb molts d'aquells personatges sollerics d'altra època, els que visqueren entre 1880 i 1925 especialment, i que cercaren fortuna més enllà de la serralada mallorquina i dels horts de tarongers. En destaca el segon capítol titulat "Sóller, en el camí de les Amèriques".

FERRÀ-PONÇ, Damià **Emigració dels campaneters a Europa:** **1871-1975**

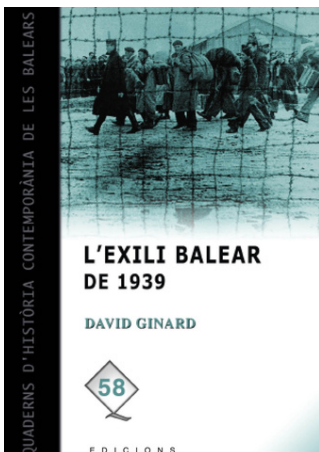
Palma, Govern de les Illes Balears, 2010

L'obra estudia l'emigració viscuda al poble de Campanet cap a diverses destinacions com són França, Andorra, Bèlgica, Suïssa, Alemanya, Anglaterra, Algèria, Guinea Equatorial o Libèria. S'hi recullen dos centenars llargs d'històries personals. Dins aquest glossari d'emigrants apareixen fascinants vivències de tota mena, on els anhels aconseguits es mesclen amb la tragedia

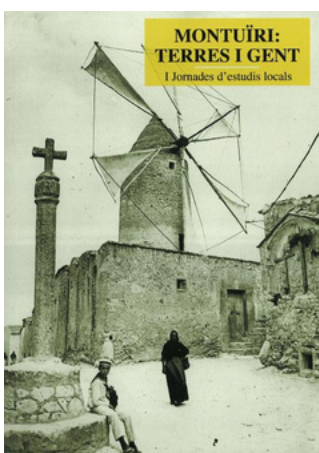
FERRAGUT PUJOL, Miquel
Instants i instantànies dels restaurants dels emigrants de s'Arracó a França
Palma, Govern de les Illes Balears, 2009

L'emigració arraçonera constitueix un dels exemples més paradigmàtics del moviment emigratori balear a Ultramar a causa de la seva identificació amb un estat, França, i amb unes determinades activitats econòmiques, les botigues de queviures, i sobretot els restaurants. Això no obstant, en el darrer quart de segle XIX, els primers emigrants triaren la mateixa destinació que tan bé coneixien els seus veïns andritxols, Cuba.

GINARD FERÓN, David
L'exili balear de 1939
Palma, Documenta Balear, 2008

Una de les conseqüències immediates de la victòria franquista del 1939 fou la fugida massiva cap a l'exterior de civils i militars compromesos amb la República. L'emigració política balear posterior a la Guerra Civil no presentà en cap moment contorns ben definits i constituí, en general, un fenomen menys transcendent que en uns altres indrets de l'Estat.

JAUME, Honorat; MIRALLES, Joan
“Una enquesta historicosociològica sobre l'emigració balear a Cuba: el cas de Montuïri” a les I Jornades d'Estudis Locals de Montuïri
Montuïri, Ajuntament de Montuïri, 2010

Entrevistes a descendents balears residents avui a l'Havana i Batabanó. En el cas concret de Montuïri han localitzat la història d'una dona que emigrà a Cuba el 1920.

JAUME, Honorat; MIRALLES, Joan
“Una enquesta historicosociològica sobre l'emigració balear a Cuba. El cas de Sóller” a les II Jornades d'Estudis Locals de Sóller

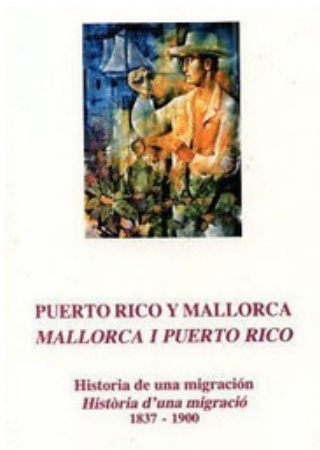
Sóller, Ajuntament de Sóller, 2008

Estudia l'emigració de les Illes Balears a Cuba i específicament el cas de Sóller. Mostra el treball de camp efectuat en distintes expedicions per diferents indrets de la geografia cubana desplegant una sèrie de qüestionaris als originaris de les Illes Balears avui residents a Cuba i als seus descendents.

LLUY TORRES, Xicu
Els nostres deportats. Republicans de les Balears als camps nazis
Palma, Documenta Balear, 2013

Vençuts de la Guerra Civil i humiliats als camps de refugiats francesos, un nombrós grup de balear anaren a raure a les fàbriques de dolor i mort del Tercer Reich. Mauthausen, Dachau, Buchenwald... noms que simbolitzen un dels majors horrors de la històrica de la humanitat, foren la destinació d'almenys 71 illencs, dels quals 34 hi deixaren la vida.

Mallorca i Puerto Rico: història d'una migració (1837-1900) / Puerto Rico y Mallorca: Historia de una migración (1837-1900)

Muro, Imprenta Muro, 1992

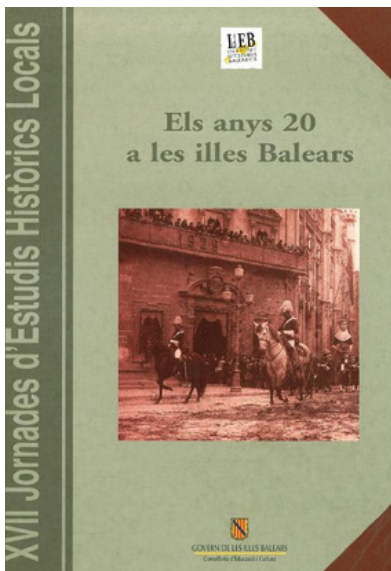
La presència avui en dia de mallorquins o dels seus descendents a Puerto Rico és una evidència. Si un passeja pels carrers és fàcil trobar-hi des de noms de lloc, l'antiga central sucrera Sóller, finques productores de cafè com *La Balear*, comerços, indústries, restaurants... Acompanya el llibre un conjunt d'il·lustracions.

MARFANY, Marta
L'emigració menorquina a Algèria al segle XIX

Palma, Documenta Balear, 2015

En aquest volum es descriuen els principals esdeveniments històrics que marcaren l'emigració menorquina a Algèria al segle XIX i s'hi reconstrueix el lligam històric que uní Algèria i Menorca durant un segle i mig. L'emigració menorquina a Algèria fou prou nombrosa i tingué una cohesió social prou forta per a conservar la llengua i la cultura pròpies i transmetre-les a les generacions posteriors. En els pobles com Fort-de-l'Eau (avui Bordj El Kiffan), el menorquí, el sabien parlar fins i tot àrabs i francesos que hi vivien.

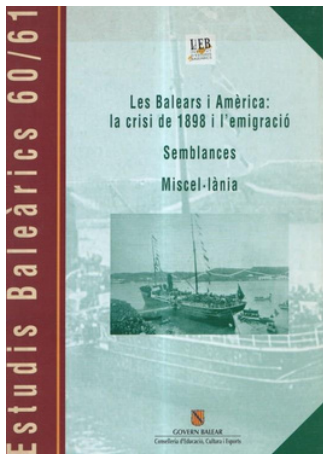

MARIMON, A.; SERRA, S. (coord.)
Els anys vint a les Illes Balears: XVII Jornades d'Estudis Històrics Locals

Palma, Institut d'Estudis Balearics, 1999

A l'apartat de comunicacions trobam un bon grapat d'articles sobre l'emigració balear. Es tracta dels següents estudis "L'emigració d'Andratx cap a Cuba als anys vint" de María José Bordoy i Sonia Martínez; "L'emigració balear cap a Algèria als anys vint a partir de la Font Movimiento de buques y pasajeros: analogies i diferències amb altres processos coetanis: el cas francès i americà" de Joan Borràs i Joan Andreu Vives; "L'emigració mallorquina a Amèrica del Sud als anys vint" de M. Antònia Amengual i Mònica Cocera, o "Els emigrants balears a Amèrica en els anys vint" de Bartomeu Caimari i M. Victòria Mestre.

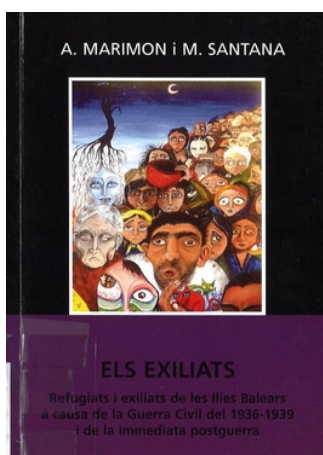
MARIMON RIUTORT, Antoni (coord.)
Les Balears i Amèrica: la crisi de 1898 i l'emigració: semblances: miscel·lània
Palma, Institut d'Estudis Baleàrics, 1998

El dossier consta de nou articles i presta atenció especial a l'emigració mallorquina de la fi del segle passat (amb treballs específics sobre la binissalemera i l'alcudienca), com no podia ser d'altra manera en una terra marcada per aquest fenomen fins fa ben poques dècades.

MARIMON, A.; SERRA, S. (coord.)
Les emigracions forçades del franquisme: refugiats i exiliats de les Illes Balears a causa de la guerra civil del 1936-1939 i de la postguerra
Palma, Govern de les Illes Balears, 2003

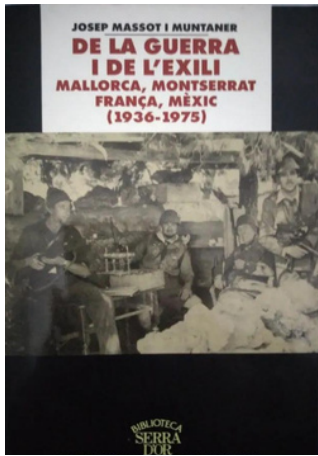
La Guerra Civil espanyola i la crua postguerra varen propiciar nombrosos moviments migratoris forçats per la situació de repressió política i de manca de llibertats. Durant la guerra nombrosos ciutadans de les Illes Balears es desplaçaren a altres terres de l'Estat espanyol on foren refugiats. Posteriorment, molts decidiren agafar el camí de l'exili a l'estranger.

MARIMON RIUTORT, Antoni; SANTANA MORRO, Manel
Els exiliats. Refugiats i exiliats de les Illes Balears a causa de la Guerra Civil del 1936-1939 i de la immediata postguerra
Palma, Institut d'Estudis Baleàrics, 1998

Es tracta d'una recerca dels que a partir de juliol de 1936 varen haver de marxar de les Illes Balears, fonamentalment a causa de la seva ideologia progressista. La Guerra Civil i la crua postguerra propiciaren nombrosos moviments migratoris forçats per la situació de repressió política i manca de llibertats.

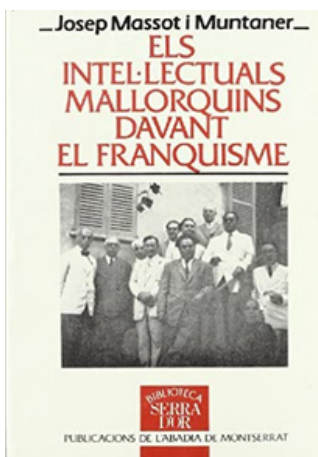

MASSOT I MUNTANER, Josep
De la guerra i de l'exili: Mallorca, Montserrat, França, Mèxic (1936-1975)

Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000

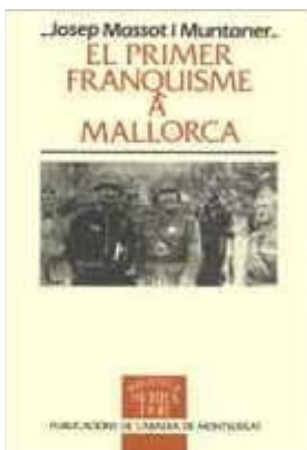
Conjunt d'articles en els quals destaca el dedicat a la vida novel·lesca d'Antoni M. Sbert, on es narra la seva fugida de París a Vichèi el 1940, quan l'exèrcit francès fou enfonsat per la maquinària bèl·lica dels nazis alemanys. Un altre capítol d'interès per la temàtica és el dedicat al músic de Palma Baltasar Samper, establert de jove a Barcelona, com Estelrich, col·laborador de l'obra del Cançoner popular de Catalunya i exiliat a França i a Mèxic a partir de 1939.

MASSOT I MUNTANER, Josep
Els intel·lectuals mallorquins davant el franquisme: col·laboració, oposició, exili

Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992

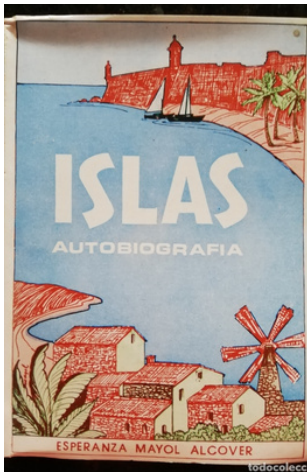
El llibre estudia l'actitud d'intel·lectuals mallorquins de primer ordre o no tan coneguts davant la Guerra Civil i davant la llarga dictadura franquistes. Entre Francesc de S. Aguiló o Baltasar Samper –exiliats a Mèxic– i Francesc de B. Moll o Josep M. Llompart, compromesos en una lluita a favor de la llengua i de la cultura catalanes en anys difícils.

MASSOT I MUNTANER, Josep
El primer franquisme a Mallorca. Guerra civil, repressió, exili i represa cultural

Barcelona, Abadia de Montserrat, 1996

Aquest llibre estudia tot un seguit de temes fonamentals per al coneixement de la història de Mallorca, des dels seus diversos aspectes, entre el 1936 i els anys cinquanta; revolta del juliol de 1936, expedició del capità Bayo, influència dels italians, desenvolupament de la Falange, testimoniatges de Bernanos i de Vigoleis Thelen sobre la repressió, Llorenç Villalonga i el feixisme, els exiliats mallorquins i altres.

MAYOL ALCOVER, Esperanza
Islas autobiografía

Palma, Imprenta Mossèn Alcover, 1976

Es tracta d'una autobiografia publicada als 93 anys en què Esperanza Mayol ens conta que en la seva vida hi ha dues illes: Puerto Rico i Mallorca. A Puerto Rico residia, i Mallorca era l'indret d'on provenien tots els seus avantpassats, i el seu marit també. El seu pare va ser el solleric Bartomeu Mayol Enseñat i partí a Puerto Rico a fer-hi feina als 14 anys, a la firma comercial Arecibo.

MORELL GONZÁLEZ, Josep A.; QUETGLAS CIFRE, Antoni

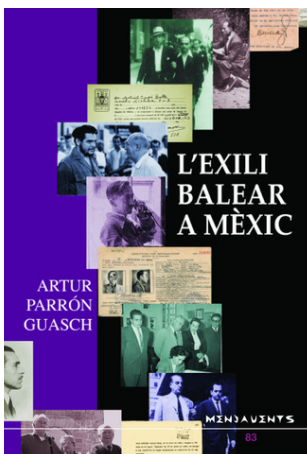
“Aspectes de l'emigració a Puerto Rico a través de la correspondència de la família Fiquet” a les II Jornades d'Estudis Locals de Sóller

Sóller, Ajuntament de Sóller, 2008

Diversos milers de sollerics partiren, entre mitjan segle XIX i mitjan segle XX, cercant unes millors condicions de vida, amb l'objectiu final de retornar a la seva vila natal.

La correspondència d'Andreu Pastor Castanyer Fiquet

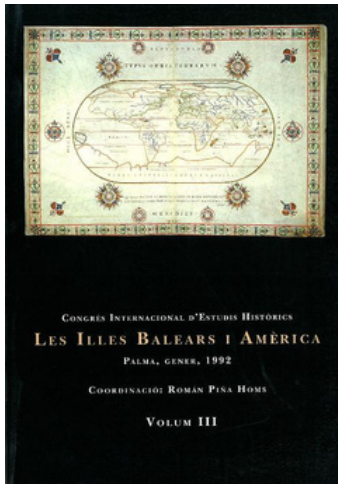
germà del vicari Josep Pastor Castanyer, serveix per a exposar un cas entre molts d'aquells que cercaren una vida millor lluny del poble de Sóller.

PARRÓN GUASCH, Artur
L'exili balear a Mèxic

Palma, Documenta Balear, 2009

És la història de l'exili a Mèxic, la història dels grans oblidats entre els vençuts de la guerra. Així mateix, és un homenatge a les dotzenes d'homes i dones originaris de les Balears que varen haver de fugir per a salvar-se del feixisme a l'Estat espanyol i a Europa. Hi apareixen grans figures com el polític Antoni M. Sbert o l'antropòleg Àngel Palerm, entre d'altres.

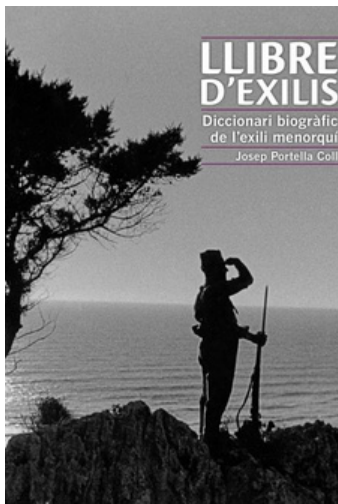

PIÑA HOMES, Román (coord.)

Les Illes Balears i Amèrica, vol. III

Palma, Institut d'Estudis Baleàrics, 1992

Es tracta d'un recull de les ponències i les comunicacions presentades en el Congrés Internacional d'Estudis Històrics: Les Illes Balears i Amèrica. La sessió IV del Congrés es dedicà a l'emigració de les Balears a Amèrica durant el segle XIX i XX. En total 20 autors fan la seva aportació. Destaquen les ponències de Sebastià Serra sobre l'emigració balear en general i la d'Aina Jofre sobre la immigració balear a La Plat.

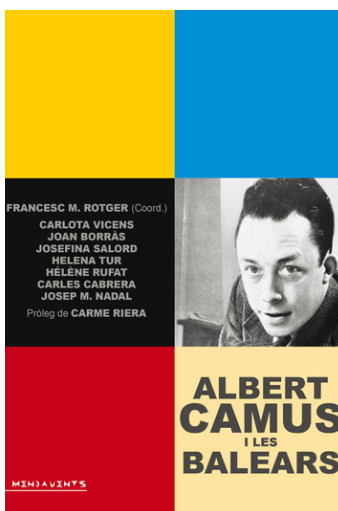

PORTELLA COLL, Josep

Llibre d'exilis: diccionari biogràfic de l'exili menorquí

Maó, Menorca Segle XX, Consell Insular de Menorca, 2017

Aquest és un llibre de biografies. Entre les persones ressenyades n'hi ha de conegudes, protagonistes més o menys rellevants dels fets que les varen conduir a l'exili, però la majoria són gent anònima. Amb aquesta obra es pretén recuperar de l'oblit tots aquells menorquins que hagueren de fugir per a sobreviure.

ROTGER, Francesc M. (coord.)

Albert Camus i les Balears

Maó, Menorca Segle XX,
Palma, Documenta Balear, 2014

El vint per cent dels menorquins varen emigrar a la colònia francesa d'Algèria per a fugir de la fam. Un dels descendents d'aquells menorquins va ser l'escriptor Albert Camus, fill de Catherine Sintès. Els autors d'aquest volum investiguen els vincles illencs del Nobel de la Literatura algerià en el centenari del seu naixement (2013). D'aquest conjunt d'articles destaquem per la temàtica els següents: "Aproximació a l'emigració balear cap a Algèria" de Joan Borràs Reynés, "La menorquinitat algeriana en la vida i obra d'Albert Camus (Sintès)" de Josefina Salord, i "Camus i l'exili espanyol", d'Hélène Rufat.

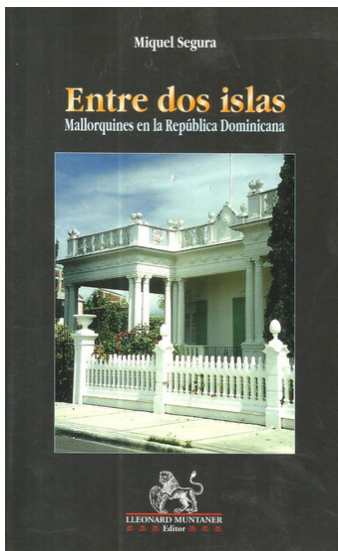

SBERT, Miquel
Oh mar blava, que ets de trista...
L'emigració a Amèrica al Cançoner Popular de Mallorca

Palma, Conselleria de Presidència, 2001

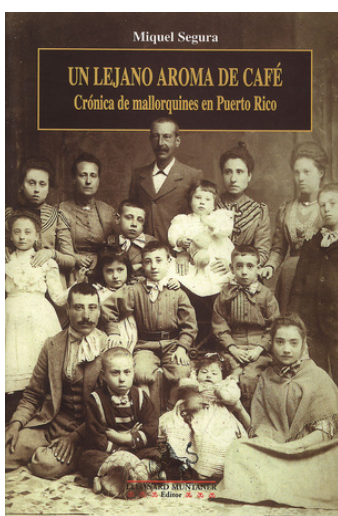
La forta emigració es converteix en una vertadera psicosis per a l'home pagès, molt especialment de la Part Forana de Mallorca. Sbert cerca en els cançoners per a mirar de veure què hi podíem trobar de l'emigració a Mallorca entre les gloses, les codolades i els romanços.

SEGURA, Miquel
Entre dos islas. Mallorquines en la República Dominicana

Palma, Lleonard Muntaner, 1998

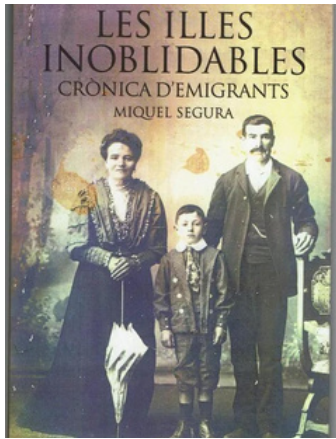
Trobam un total de 13 relats breus que parlen del Carib però també dels grisos de la Mallorca preturística, entre els quals podem llegir vivències de mallorquins com la història de Paquita Arbona i Julià Barceló, empresari mallorquí i mecenes de l'esport a la República Dominicana. També hi ha relats sobre la vida d'*indianos* mallorquins, entre d'altres.

SEGURA, Miquel
Un lejano aroma de café: crónica de mallorquines en Puerto Rico

Maó, Menorca Segle XX,
Palma, Lleonard Muntaner, 1997

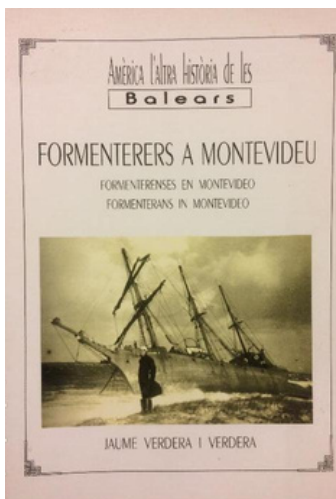
La present obra pretén reflectir un fenomen migratori radicalment diferents als escrits per Miquel Segura. Aquesta obra rememora els fets que varen ocórrer entre 1835 i 1898, quan Puerto Rico formava part d'Espanya. L'autor hi recull la història del seu padrí i dels repadrins contada pels seus descendents.

SEGURA, Miquel
Les illes inoblidables: crònica d'emigrants

Palma, Los Iconos de Ferón, 1995

Es tracta d'una gran crònica de l'emigració balear a Amèrica a través del testimoni humà dels seus darrers protagonistes. Fugint de la fredor de les xifres, de la monotonia dels gràfics i els fitxers, Miquel Segura entra, de manera rigorosa però també literària, dins les vides de tants homes i dones que un dia varen haver d'abandonar les nostres illes i cercaren fortuna més enllà de l'Atlàntic.

VERDERA VERDERA, Jaume
Formenterers a Montevideo

Palma, Comissió de les Illes Balears per a la Commemoració del Vè Centenari del Descobriment d'Amèrica, 1993

Els emigrants formenterers tenien principalment tres llocs principals de destinació: Cuba, Uruguai i Argentina. Les dures i precàries condicions de Formentera varen dur els joves a emigrar en indrets com Montevideo. La majoria foren inicialment mariners, i molts d'aquests acabaren per ocupar càrrecs de responsabilitat, com a maquinistes navals, patrons, capitans i pràctics de port.

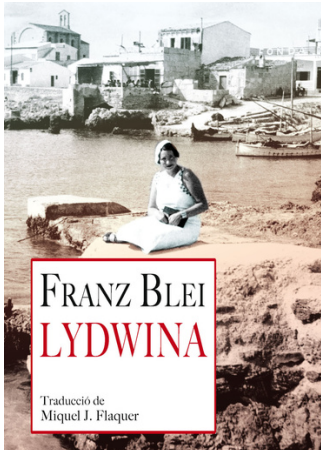
VICENS CASTANYER, Antoni
Sollerics a França: passions i quimeres (1870-1940)

Mallorca, El Tall, 1993

Els fulls d'empadronament de l'any 1899 contenen dades molt expressives. Segons aquest padró, el nombre de sollerics establerts a França o a Amèrica era de 1.566, quantitat que representa el 15,70% d'un total de 9.972 habitants. A Amèrica hi havia 349 persones de procedència sollerica, i 1.217 a França: 955 homes i 262 dones. En aquest llibre s'explica l'emigració a França durant el període de la Tercera República francesa.

LITERATURA

BLEI, Franz

***Lydwina* (traducció de Miquel J. Flaquer)**

Palma, Documenta Balear, 2020

Franz Blei va ser redactor de les principals revistes literàries i culturals i promotor de moltes iniciatives culturals. Després de la República de Weimar s'hagué d'exiliar i ho feu primer a Mallorca, a Cala Rajada. Precisament, aquesta és una novel·la sobre la colònia d'escriptors i artistes exiliats a Cala Rajada fugint del nazisme.

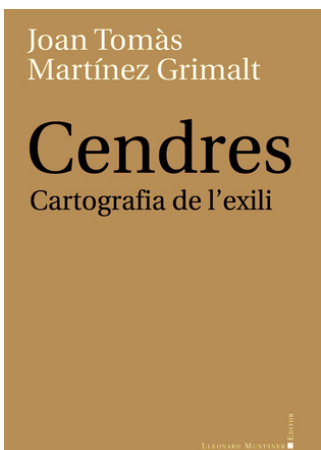

BONNÍN, Carmel

Un mallorquí a Puerto Rico. L'aventura d'un indià

Palma, Documenta Balear, 2016

El protagonista d'aquesta novel·la viu en primera persona l'emigració massiva cap a terres americanes a les acaballes del segle XIX. Va ser l'única sortida per a molts de mallorquins que cercaven, lluny de les seves famílies i arrels, una vida més digna i pròspera. El personatge és un jove indià, natural d'Inca, sotmès a les jugades de la bona i la mala fortuna.

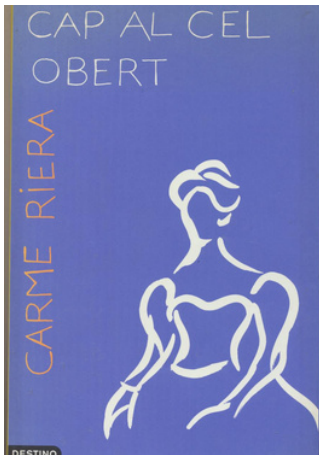

MARTÍNEZ GRIMALT, Joan Tomàs

Cendres. Cartografia de l'exili

Palma, Lleonard Muntaner; Ajuntament d'Inca, 2016

Obra teatral que s'endinsa en la recerca de l'exili de 1936 amb una mirada documental. Vol donar veu a dones anònimes, dones que probablement mai no varen existir, però que condensen i sintetitzen centenars de vides i de trajectòries. Es tracta del Premi Pare Colom de 2016.

RIERA, Carme
Cap al cel obert
Barcelona, Destino, 2010

Novel·la que s'emmarca a finals del segle XIX en el conjunt d'esdeveniments que varen marcar la independència de les colònies cubanes respecte d'Espanya. Té com a protagonistes els descendents dels jueus del segle XVII establerts a l'illa de Cuba en ple conflicte colonial. Entre aquests, una dona, Maria Fortesa.

SALORD, Maite
El país de l'altra riba
Barcelona, Proa, 2022

Novel·la ambientada entre Barcelona, Menorca i Algèria. Dues històries s'entrecreuen. Per una banda, coneixem en Daniel Gold, que arriba amb el seu padrí, d'origen jueu, a Alger, fugint del nazisme. Aquí farà feina per al senyor Bisset al Cafè de París, on coneixerà na Isabel, una al·lota provinent de Fort de l'Eau, una població fundada i habitada per menorquins. Amb la independència d'Algèria, i després d'uns anys de conflicte, Daniel i Isabel partiran a Menorca. L'altra història està protagonitzada per la seva neta, na Marta, que inicia una relació amb na Hanna, en la qual pesarà la memòria familiar d'una i de l'altra.

SIMONET, Biel
Com posidònia en un alzinar!
Mallorca, Illa, 2022

Es tracta d'un collage on se superposen personatges i paisatges coincidents en l'espai o en el temps. Un entramat de petites grans històries, unes de quotidianes; d'altres d'autèntica supervivència i, fins i tot, fantasioses. Totes tenen el nexa comú de la Mediterrània. Una de les històries narrades és la d'en Tomeu Mas, que després de la Guerra Civil s'amagà al bosc i finalment pogué exiliar-se a Alger.

Més llibres que trobaràs a la xarxa de biblioteques

III Jornades d'Estudis Locals de Montuïri. Montuïri: Patrimoni i migracions

Montuïri, Ajuntament de Montuïri, 2019

La aportación de los baleáricos a la familia puertorriqueña. Tomo VI

San Juan (Puertorico), Sociedad Puertorriqueña de Genealogía, 2016

BUADES, Joan; MANRESA, Maria Antònia; MAS, Margalida A.

L'emigració balear a la República Dominicana

Palma, Conselleria de Presidència, 1998

CAMPILLO ILLÀN, Màximo

L'emigració dels inquers a Xile, 1880-1930

Biblioteca Digital de les Illes Balears

CUBANO IGUINA, Astrid

Un puente entre Mallorca y Puerto Rico: la emigración de Sóller (1830-1930)

Colombres (Astúries), Archivo de Indianos, 1993

EINSELE, Gabi; MASSANET, Maria; REXACH, Gregori

El temps s'esmicola: l'exili centreeuropeu a Cala Rajada (1930-1936)

Capdepera, Ajuntament de Capdepera, 2015

GINARD FERÓN, David

Les Illes Balears i l'exili republicà

Palma, Consell Insular de Mallorca, 2010

JAUME, Honorat; MIRALLES, Joan

"Una enquesta historicosociològica sobre l'emigració balear a Cuba: el cas de Puigpunyent" a les ***I Jornades d'Estudis Locals de Puigpunyent***

Puigpunyent, Ajuntament de Puigpunyent, 2005

JOFRE CABELLO, Ana

Así emigraron los Baleares a la Argentina

Palma, Conselleria de Presidència, 1997

LLUY TORRES, Xisco

Visca Cárdenas! L'exili americà dels republicans pitiüsos

Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 2001

MIRANDA, Mary

Un hijo de Mallorca en Puerto Rico

San Juan, Puerto Rico, 2009

MIRALLES, Joan

"Una enquesta sociològicohistòrica per a l'estudi de l'emigració balear a Cuba: el cas d'Esporles" a **I Jornades d'Estudis Locals d'Esporles**

Esporles, Ajuntament d'Esporles, 2016

QUETGLAS CIFRE, Antoni

"Una emigració forçada: la participació dels sollerics a les guerres de Cuba, Puerto Rico i Filipines (1895-1898) i els seus efectes a Sóller! a les **I Jornades d'Estudis Locals de Sóller**

Sóller, Ajuntament de Sóller, 2007

REYNÉS VILLALONGA, Pau

Gabriel Capó Balle (Lloseta, 1906-Monterrey-Mèxic, 1953): un metge llosetí a l'exili mexicà

Lloseta, Revista Lloseta, 2011

HEMEROTECA

L'almoïna: quincenario balear

Buenos Aires, 1930

El balear: defensor de los intereses y órgano del Centro Balear

Buenos Aires (Argentina), Tipogràfica La Leonesa, 1909-1932.

Baleares: periódico de información regional

Buenos Aires, Talleres Gráficos de Sheridan y Rodolfo, 1913-1914

Ca nostra: periódico balear

Bons Aires, Argentina: Impr. La Iberia, 1916-1917

Heraldo balear: periódico de información regional

Bons Aires, Argentina: Impr. La Leonesa, 1913

El Mallorquín: semanario noticioso y de intereses Baleares

Buenos Aires, [1904-1907]

Fent les amèriques, de Mallorca a Puerto Rico

IB3, 2021

Hacer las Argentinas

Salom Estudi i IB3 (2022)

Director Pere Salom

Memòries de Puerto Rico

Palma, IB3, 2021

Memòria i oblit d'una guerra, vol 10. L'exili, l'adéu a les idees

Palma, MTV Mallorca, 2008

Els nostres emigrants

Palma, TVE-Balears, 1996

CATÀLEG

Gràcies al catàleg col·lectiu de les Illes Balears (CABIB) podreu conèixer la ubicació i la disponibilitat dels documents així com reservar-los i renovar-los. El trobareu a cabib.uib.es.

consulta !!

BIBLIOTECA DE CORT

Plaça de Cort, 1 · 07001 Palma
971225962 · bibcort@palma.cat